

Begrenset oppdatering av Veiledning pensjonsforutsetninger

Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) endret 30. november sin Veiledning IAS 19 Ytelser til ansatte om hvilken diskonteringsrente som kan brukes for pensjonsforpliktelsene etter IAS 19 Ytelser til ansatte. Statsobligasjonsrenten har vært utgangspunktet for beregningen etter IAS 19 gjennom flere år ettersom det ikke har vært ansett å foreligge et dypt marked for foretaksobligasjoner med lang løpetid. NRS har gjort en fornyet vurdering av markedet for foretaksobligasjoner i høst som følge av fremveksten av markedet for obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). NRS kan etter dette ikke avvise at markedsrenten på OMF kan anvendes ved beregning av diskonteringsrenten. Som en følge av denne endringen er modellen for fastsettelse av beregningsforutsetningene justert og beregningsforutsetningene er oppdatert per 30. november 2012 i samsvar med den justerte modellen og markedsstiasjonen per 30. november 2012. NRS vil utgi en fullstendig oppdatert versjon av Veiledning pensjonsforutsetninger per 31. desember 2012.

1. Bakgrunn

Denne oppdateringen av veiledningen er et supplement til veiledningen per 31. august 2012 og gir nærmere retningslinjer for hvordan forutsetningene praktisk kan fastsettes med utgangspunkt i de to alternativene etter IAS 19 for fastsettelse av diskonteringsrenten; statsobligasjonsrenten og markedsrenten på foretaksobligasjoner av høy kvalitet (OMF-renten). Oppdateringen gir tilsvarende veiledning for foretak som anvender NRS 6 pensjonskostnader. Det bemerkes i denne henseende at NRS 6 ikke har tilsvarende krav som i IAS 19 om at det skal være dypt marked for foretaksobligasjoner av høy kvalitet. Det kan følgelig ikke avvises at en foretaksobligasjonsrente etter NRS 6 også kan utledes fra andre foretaksobligasjonsrenter enn OMF-renten. Det er imidlertid et felles, underliggende krav om at målingen av diskonteringsrenten må være pålitelig.

Det enkelte foretak må selv vurdere sine forutsetninger basert på de prinsipper og retningslinjer som følger av regnskapsstandardene og støtten i denne veiledningen. Dette innebærer også at det enkelte foretak må ta stilling til hvilken rente som skal brukes for å fastsette diskonteringsrenten.

2. Oppsummering av veiledende forutsetninger per 30. november 2012

Pr. 30. november 2012 har NRS kommet fram til følgende veiledende forutsetninger basert på prinsipper nærmere beskrevet i de etterfølgende punktene. Forutsetningene angis for pensjonsforpliktelser med normal varighet:

Diskonteringsrente foretaksobligasjoner (OMF)	3,8%
Diskonteringsrente statsobligasjoner	2,4%
Avkastning ved plassering i livselskap	4,0%
Gjennomsnittlig lønnsvekst inklusive karrieretillegg	3,5%
Regulering av pensjoner under opptjening i folketrygden	3,25%
Pensjonsregulering (minimum/maksimum) for ordninger etter foretakspensjonsloven	0,2% / 3,25%
Pensjonsregulering i offentlige ordninger	2,5%
Regulering av oppsatte rettigheter i offentlige/offentliglike ordninger	3,25%

Risikopåslaget utover statsobligasjonsrenten for de som etter NRS 6 har valgt å estimere en foretaksobligasjonsrente ble estimert til ca 2,0% per 31. august 2012. Det foreligger ikke forhold som tilsier at dette anslaget er vesentlig endret.

De angitte beregningsforutsetningene i denne veiledningen er beheftet med usikkerhet. Beregningsforutsetningene i denne veiledningen utgjør kun et utgangspunkt for foretakets egne vurderinger i forbindelse med fastsettelsen av egne forutsetninger. Det enkelte foretak må selv fastsette forutsetningene basert på en konkret vurdering for den enkelte pensjonsordning. Forhold hos det enkelte foretak og i den enkelte pensjonsordning kan medføre behov for å avvike fra enkelte av anbefalingene.

Det henvises til den fullstendige utgaven av Veiledning pensjonsforutsetninger per 31. august for ytterligere bakgrunn for de enkelte forutsetninger.

3. Sammenheng og konsistens mellom de ulike pensjonsforutsetningene

Det refereres i det følgende til IAS 19, men tilsvarende regulering foreligger i NRS 6.

IAS 19.72 sier at aktuarmessige forutsetninger skal være objektive ("unbiased") og konsistente. IAS 19.75 omtaler dette som at forutsetningene skal gjenspeile de økonomiske sammenhengene mellom faktorer som inflasjon, lønnsvekst, avkastning på pensjonsmidler og diskonteringsrenter mv. Diskonteringsrenten kan derfor dekomponeres i en inflasjonsdel, en realrentedel og eventuelt andre komponenter. Inflasjonskomponenten skal inngå i alle andre forutsetninger som inneholder forventninger om inflasjon, og som har samme løpetid. IAS 19.77 sier at økonomiske forutsetninger skal baseres på markedets forventninger ved slutten av rapporteringsperioden.

I denne veiledningen legges det til grunn følgende sammenhenger i Norge mellom viktige pensjonsforutsetninger:

- Risikofri rente = Swaprente – ca 50 basispunkter = inflasjon + realrente
- Diskonteringsrente foretaksobligasjoner = OMF-rente = inflasjon + realrente + kredittpåslag
- Diskonteringsrente stat = statsobligasjonsrente = inflasjon + realrente - korreksjonsfaktor
- Avkastning = risikofri rente + meravkastning = swaprente-50 basispunkter + meravkastning
- Gjennomsnittlig lønnsvekst = inflasjon + reallønnsvekst + gjennomsnittlig karrieretillegg
- Regulering av pensjon under opptjening i folketrygden = inflasjon + reallønnsvekst
- Minimum pensjonsregulering = avkastning - gjennomsnittlig grunnlagsrente - beregnet virkning av svingning i oppnådd avkastning tilført pensjonister

4. Nærmere om bakgrunnen for de enkelte veiledende forutsetningene

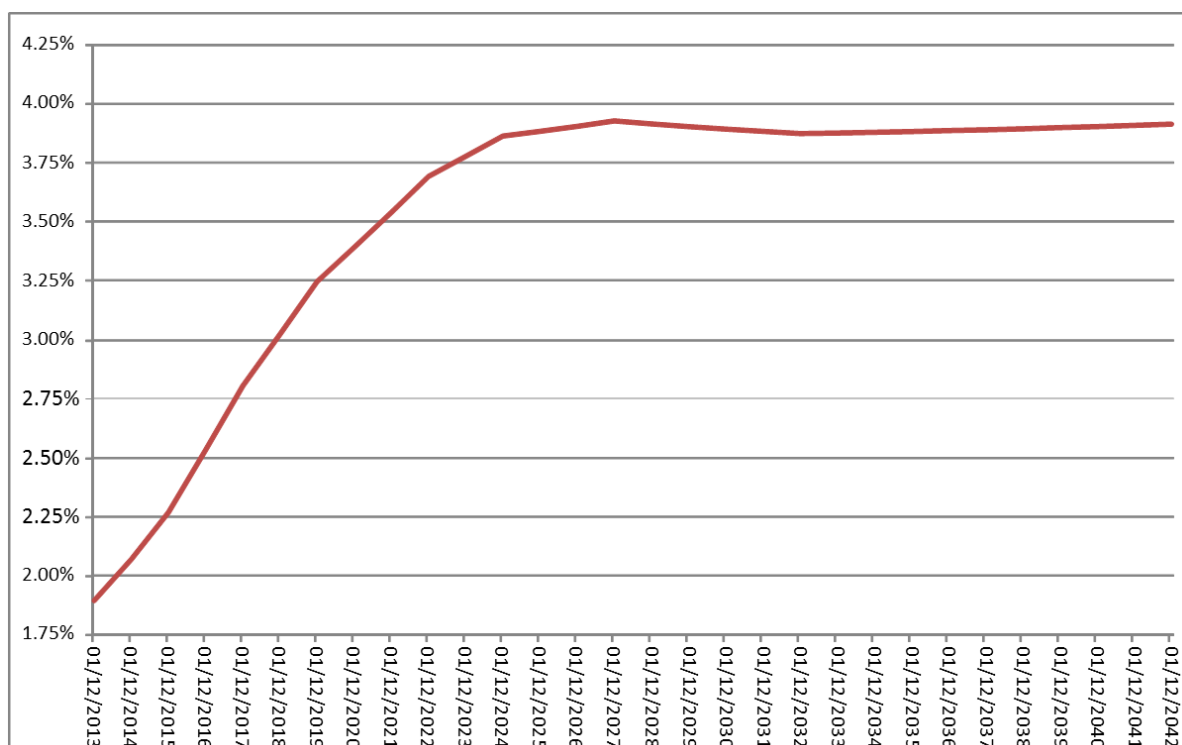
4.1 Beregning av diskonteringsrenten ut fra obligasjoner med fortrinnsrett (OMF)

For å diskontere en pensjonsforpliktelse trenger man å etablere en rentekurve eller et veid gjennomsnitt som representerer gjennomsnittlig durasjon for forpliktelsen. I situasjoner hvor observerbare markedsrenter på de aktuelle obligasjoner som skal benyttes for å fastsette diskonteringsrenten for pensjonsforpliktelsen har kortere løpetid (maturity) enn løpetiden til pensjonsforpliktelsen, så må den lange enden av rentekurven estimeres (ekstrapoleres), med

utgangspunkt i de korte rentene. Standarden angir ikke hvordan en slik ekstrapolering skal gjennomføres, og det må legges til grunn at man må bruke best mulig metodikk basert på den tilgjengelige og objektive informasjon om rentemarkedet som finnes.

Det kan finnes flere ulike fremgangsmåter for å etablere en rentekurve basert på OMF-renter. I denne veiledningen er det tatt utgangspunkt i relevante observerbare markedsrenter så langt det lar seg gjøre over alle løpetider for OMF-er. Disse plottes i en rentekurve og for perioder hvor det ikke er observerbare renter (stort sett utover 13-14 år) vil rentekurven bli ekstrapolert. Denne rentekurven er så konvertert til en nullkupongkurve.

Figur 1: Estimert nullkupongrentekurve for norske OMF-er:

Denne fremgangsmåten gir en diskonteringsrente på 3,8 % ved normal og lang varighet på forpliktelsen. For kort varighet på forpliktelsen er renten 3,7 %.

Andre fremgangsmåter for å beregne rentekurven vil også kunne være pålitelige. Det presiseres imidlertid at markedsdata skal legges til grunn ved konstruksjon av rentekurven.

4.2 Beregning av diskonteringsrenten ut fra norske statsobligasjoner

Diskonteringsrenten basert på norske statsobligasjoner er beregnet med samme metodikk som tidligere og denne er nærmere beskrevet i siste utgave av Veiledning pensjonsforutsetninger. Beregningen gir en rente på 2,4 % ved normal og lang durasjon på forpliktelsen. For kort varighet på forpliktelsen er renten 2,3 %.

4.3 Avkastning ved plassering i livsselskap

Forventet avkastning estimeres som risikofri rente tillagt meravkastning. Forventet meravkastning er uendret siden 31. august og anslås til 1,4 %. Dette gir en forventet avkastning på 4,0 %.

4.4 Gjennomsnittlig lønnsvekst inklusive karrieretillegg

Gjennomsnittlig lønnsvekst estimeres som inflasjon tillagt reallønnsvekst og gjennomsnittlig karrieretillegg. Det er lagt til grunn en reallønnsvekst på 1,5 % og et karrieretillegg 0,25 %. Dette gir en forventet lønnsvekst på 3,5 %. Økningen i forventet lønnsvekst siden 31. august skyldes i all hovedsak endret oppfatning om risikofri rente og da også implisitt realrente, jf nedenfor.

4.5 Regulering av pensjoner under opptjening i folketrygden

Regulering av pensjoner under opptjening i folketrygden estimeres som gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet (uten karrieretillegg). Dette gir en estimert regulering på 3,25 %.

4.6 Pensjonsregulering (minimum/maksimum) for ordninger etter foretakspensjonsloven

Minimumsreguleringen estimeres som avkastning redusert med gjennomsnittlig grunnlagsrente og beregnet virkning av svingning i oppnådd avkastning tilført pensjonister. Det enkelte foretak må ta stilling til hver av disse komponentene. Forventet avkastning er 4,0%, gjennomsnittlig grunnlagsrente er 3,3 % og beregnet virkning av svingning i oppnådd avkastning er 0,5 %. Dette gir en minimumsregulering på 0,2 %.

Gjennomsnittlig grunnlagsrente på pensjonistenes midler skal beregnes ut i fra den enkelte kontrakt. Aktuarer kan bistå med å beregne hvilken gjennomsnittlig grunnlagsrente den enkelte pensjonsordning har på pensjonistenes midler.

4.7 Risikofri rente, inflasjon og realrente

Den risikofrie renten benyttes som grunnlag for å identifisere realrenten ut fra observasjoner av inflasjonskomponenten. Det bemerkes at fortolkningen av begrepet risikofri rente i denne sammenheng kun har relevans for IAS 19/NRS 6 og følgelig ikke kan legges til grunn i de tilfeller begrepet anvendes i øvrige regnskapsstandarder.

I tidligere utgaver av veiledningen er det lagt til grunn at statsobligasjonsrenten tilsvarer risikofri rente. Under de rådende markedsforhold mener NRS at denne forutsetningen er utfordret som følge av at statsobligasjonsrenten antas å være påvirket av spesielle markedsforhold. En vanlig forklaring på den økte avstanden mellom swap-renter og statsrenter er at norske statspapirer er gjenstand for en ekstraordinær etterspørsel som følge av finanskrisen i Europa og verden for øvrig. Dessuten er tilbudssiden begrenset, ettersom den norske staten gjennom mange år har hatt et svært begrenset lånebehov. Hvis den forklaringen holder, er således renten på norske statsobligasjoner under gjeldende markedsforhold presset under det nivået som kan karakteriseres som en risikofri rente. I denne veiledningen er det lagt til grunn at risikofri rente kan estimeres til swap-renten redusert med 50 basispunkter. Dette gir et anslag på risikofri rente lik ca 2,6 % ved å ta utgangspunkt i swap-renten med 10 års løpetid. Andre metoder for å estimere risikofri rente vil også kunne være pålitelige.

Det er ikke registrert forhold som tilsier at inflasjonsforventningen er endret siden 31. august. Forventet inflasjon beholdes uendret på 1,75 %. Med basis i denne inflasjonsforventningen, antas realrenten å utgjøre 0,85 %.

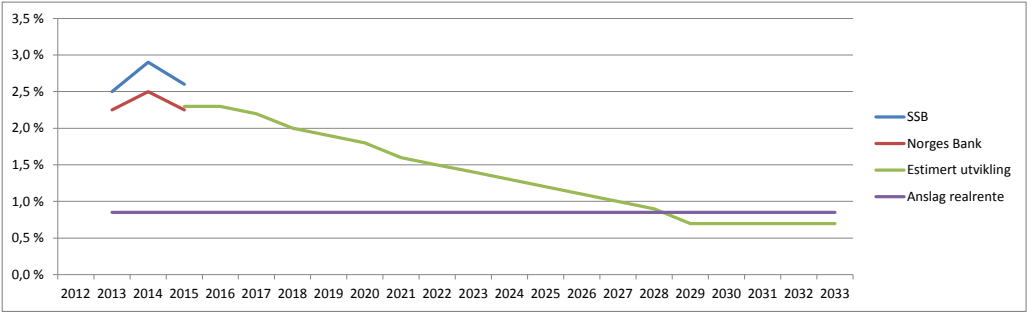
Prognose kortsiktig reallønnsvekst pr desember 2012
 (data fra ssb.no, Økonomiske Analyser 6/2012, tabell til slutt i dokumentet, informasjon tom 4. desember 2012)
 (data fra norges-bank.no, Pengepolitisk Rapport nr 3/2012, tabell nr 3, info tom 25.okt 2012)

	SSB						NB					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Lønn per normalårsverk	3,5	4,2	4,3	3,9	4,2	4,7	3,5	4,25	4	4,25	4,5	4,5
Konsumprisindeksen	2,4	1,3	0,8	1,4	1,3	2,1	2,25	1,5	0,75	2	2	2,25
Beregnet reallønnsforv	1,1	2,9	3,5	2,5	2,9	2,6	1,25	2,75	3,25	2,25	2,5	2,25

	des.12	des.11	endring
Snitt reallønnsforv	2,50	2,44	0,06
Snitt SSB	2,67	2,33	0,34
Snitt NB	2,33	2,56	-0,23

Realrente ut fra 10 års estimert foretaksobligasjon (grovt anslag), antar veldig																							
		0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %
SSB	1,44 %	2,5 %	2,9 %	2,6 %	2,3 %	2,2 %	2,0 %	1,9 %	1,8 %	1,6 %	1,5 %	1,4 %	1,3 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %	0,9 %	0,70 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %
	100,00	100,00	102,50	105,47	108,21	110,70	113,14	115,40	117,59	119,71	121,63	123,45	125,18	126,81	128,33	129,74	131,04	132,22	133,14	134,07	135,01	135,96	
	35,96																						
	1,634 %																						
NB	1,40 %	2,25 %	2,50 %	2,25 %	2,3 %	2,2 %	2,0 %	1,9 %	1,8 %	1,6 %	1,5 %	1,4 %	1,3 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %	0,9 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %
	100,00	100,00	102,25	104,81	107,16	109,63	112,04	114,28	116,45	118,55	120,45	122,25	123,96	125,58	127,08	128,48	129,77	130,93	131,85	132,77	133,70	134,64	
	34,64																						
	1,574 %																						
SNITT	1,60 %																						

grunnlag for graf		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
SSB			2,5 %	2,9 %	2,6 %																		
Norges Bank			2,25 %	2,50 %	2,25 %																		
Estimert utvikling					2,30 %	2,3 %	2,2 %	2,0 %	1,9 %	1,8 %	1,6 %	1,5 %	1,4 %	1,3 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %	0,9 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %	0,7 %
Anslag realrente			0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %	0,85 %

Prognose kortsiktig reallønnsvekst pr august 2012
(data fra ssb.no, Konjunkturtendenser i Norge og utlandet, 6 september 2012)
(data fra norges-bank.no, Pengepolitisk Rapport nr 2/2012, tabell nr 3, rapporten utgitt i juni 2012)

	SSB						NB					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Lønn per normalårsverk	3,5	4,2	4,2	3,7	4,1	4,5	3,5	4,25	4	4,25	4,5	4,5
Konsumprisindeksen	2,4	1,3	0,9	1,6	2,1	2,5	2,25	1,5	1	1,75	2	2,5
Beregnet reallønnsforv	1,1	2,9	3,3	2,1	2	2	1,25	2,75	3	2,5	2,5	2

	aug.12	des.11	endring
Snitt reallønnsforv	2,43	2,44	-0,02
Snitt SSB	2,35	2,33	0,02
Snitt NB	2,50	2,56	-0,06

Realrente ut fra 10 års statsobligasjon (grovt anslag), jfr veldig flat rentekurve over perioden	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
--	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

SSB	1,15 %	3,3 %	2,1 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	1,9 %	1,9 %	1,7 %	1,5 %	1,3 %	1,1 %	0,9 %	0,7 %	0,5 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %
	100,00	103,30	105,47	107,58	109,73	111,92	114,05	116,22	118,19	119,97	121,53	122,86	123,97	124,84	125,46	125,84	126,22	126,59	126,97	127,35	127,74	128,12	128,12	128,12
	28,12																							
	1,278 %																							

NB	1,18 %	3,00 %	2,50 %	2,50 %	2,00 %	2,0 %	1,9 %	1,9 %	1,7 %	1,5 %	1,3 %	1,1 %	0,9 %	0,7 %	0,5 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %
	100,00	103,00	105,58	108,21	110,38	112,59	114,73	116,91	118,89	120,68	122,24	123,59	124,70	125,57	126,20	126,58	126,96	127,34	127,72	128,11	128,49	128,88	128,88	128,88
	28,88																							
	1,313 %																							

SNITT	1,30 %																							
-------	--------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

grunnlag for graf		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
	SSB	3,3 %	2,1 %	2,0 %	2,0 %																		
	Norges Bank	3,00 %	2,50 %	2,50 %	2,00 %																		
	Estimert utvikling				2,00 %	2,0 %	1,9 %	1,9 %	1,7 %	1,5 %	1,3 %	1,1 %	0,9 %	0,7 %	0,5 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %
	Anslag realrente	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %	0,20 %

